

Veilig, schoon en gaaf Gewasbescherming en de kwaliteit van agrarische producten

Gewasbeschermingsmiddelen doen meer dan alleen het voorkomen van opbrengstverliezen. Ze dragen ook bij aan de kwaliteit van agrarische producten. Dit aspect van gewasbescherming was het thema van de onlangs gehouden jaarvergadering van Nefyto.

Gewasbescherming wordt door- gaans vooral in verband gebracht met het tegengaan van opbrengst- verliezen. Logisch, want gewasbe- scherming speelt daarin een be- langrijke rol. Zo geldt voor een groot deel van de wereldgewassen dat er vóór de oogst ruim 40 pro- cent opbrengstverlies optreedt als deze gewassen niet behandeld wor- den. Schimmelziekten, onkruiden en insecten zijn daarin de grote boosdoeners. Niet behandelen be- tekent ook nog eens 10 procent ver- lies na de oogst, met name door schimmels en ongedierte.

Maar dat is kwantiteit. Gewasbe- schermingsmiddelen dragen ook bij aan de kwaliteit van agrarische producten. In hoeverre doen ze dat? Hoe belangrijk is hun rol daarin? En hoe belangrijk is kwaliteit? Dit was het thema van de Nefyto-jaar- vergadering van 7 december jongst- leden, die plaatsvond in Den Haag. Diverse vertegenwoordigers van ver- schillende branches waren uitgeno- digd om een presentatie te houden (zie kader over jaarvergadering). Na- mens Nefyto werd dit gedaan door

Martin Meijdam (product manager tuinbouw bij Certis Europe) en Ro- nald Giezenaar (business support manager bij Bayer CropScience). We interviewden hen van tevoren.

Een breed begrip

Wat is kwaliteit, als we het heb- ben over agrarische producten?

“Kwaliteit is een breed begrip en het is voor iedereen weer anders”, antwoordt Ronald Giezenaar. “Ver- reweg de meeste consumenten kie- zen voor producten die er gaaf uit- zien en goed smaken. Dus produc- ten zonder beschadigingen en ver- ontreinigingen. En die goed van kleur en vorm zijn.”

Zo hebben consumenten altijd de voorkeur voor appels zonder plek- jes. “Maar er zijn ook consumen- ten die het als kwaliteit ervaren dat een appel van biologische teelt is”, merkt Martin Meijdam op. “En om die reden eventuele plekje voor lief nemen.”

Er gelden ook wettelijke eisen voor kwaliteit, zowel op nationaal als op Europees niveau. Denk daar- bij aan aspecten als voedingswaar-

de, voedselveiligheid en herkomst- labels. Nationaal zijn er kwaliteits- eisen vastgelegd in de Landbouw- kwaliteitswet, de Warenwet en de Plantenziektenwet. Daarnaast gelden kwaliteitseisen die afne- mers, zoals winkelketens en veilin- gen, stellen aan agrarische produc- ten. Vaak zijn die eisen nauwkeu- rig omschreven. Denk aan specifi- caties voor snijbloemen, certificatie- schema's en handelsklassen voor groente en fruit.

Toegevoegde waarde

“Het belang van kwaliteit hangt ook af van de bestemming van het product”, vervolgt Ronald Gieze- naar. “Zo worden aan producten bestemd voor de export doorgaans de hoogste eisen gesteld. Kwaliteit biedt daarin een duidelijke toege- voegde waarde. En dat is precies waar Nederland als belangrijk ex- portland van agrarische producten goed in is.”

Nederland is 's werelds derde grootste exporteur van agrarische producten. “Het Nederlands agro- cluster heeft een aantal sterke pun-

De Nefyto jaarvergadering

Het thema van de Nefyto jaarvergadering op 7 december was ‘ge- wasbeschermingsmiddelen en de kwaliteit van agrarische produc- ten’. Diverse sprekers gaven een inleiding over dit onderwerp, onder voorzitterschap van Ernst van den Ende (programmaleiding BO-cluster plantgezondheid). Naast een eigen presentatie door Nefyto (zie artikel) kwamen de volgende inleiders aan het woord. Anton van Doornmalen (directeur Rijk Zwaan Zaaideelt en Zaad- handel) sprak over de kwaliteit van zaaizaad en ander uitgangs- materiaal. Anita van Nieuwenhoven (teamleider Testcentrum Bloemenveiling Aalsmeer) vertelde over de wijze waarop de Bloe- menveiling kwaliteit toetst en stimuleert. Kees van Arendonk (al- gemeen directeur Agrico Coöperatie) ging in op de kwaliteit van consumptie- en pootaardappelen. De middag werd besloten met een zaaldiscussie.

ten”, stelt Martin Meijdam. “We le- veren hoogwaardige producten met een hoge toegevoegde waarde. Er is een hoog niveau van vakmanschap en kennis, we hebben innovatieve productiemethoden en we bieden een gevarieerd pakket aan land- en tuinbouwproducten. Door onze lig- ging en handelsgeest kunnen we ef- ficiënt distribueren en zijn we ge-

richt op export.” Daar ligt de kracht van ons agrocluster, dat goed is voor 9 procent van ons bruto natio- naal product.

Kwaliteitsaspecten

Gewasbeschermingsmiddelen dragen bij aan verschillende kwa- liteitsaspecten van agrarische pro- ducten. Denk aan het voorkomen van beschadigingen en verontrei- nigen, maar ook aan sortering, vorm en houdbaarheid. In het ka- der ‘Voorbeelden uit de praktijk’ worden daarvan verschillende voor- beelden gegeven.

Wat draagt de gewasbescher- mingsindustrie bij? “Ten eerste het ontwikkelen van nieuwe producten, die inpasbaar zijn in geïntegreer- de teelt en laag toxisch zijn voor de mens”, antwoordt Ronald Gieze- naar. “Daarnaast stimuleren we de goede landbouwkundige praktijk, door advisering, productbegelei- ding en etikettering. En tot slot han- delen we overeenkomstig onze Pro- duct Stewardship Gedragscode.” ■

Ronald Giezenaar (links) en Martin Meijdam: “Voor een exporterend land als Nederland is kwaliteit van wezenlijk belang. Daar zit onze toegevoegde waarde.”

Voorbeelden uit de praktijk

Gewasbeschermingsmiddelen dragen bij aan verschillende kwali- teitsaspecten van agrarische producten. Enkele voorbeelden uit de gewasbeschermingspraktijk:

Beschadigingen Beschadigingen door insecten en schimmels kun- nen het product onverkooptbaar maken of de verkoopprijs aanzien- lijk verminderen. Denk aan rups in de sierteelt, schurft op appel en witte vlieg en luis in vruchtgroenten. Toepassing van gewasbescher- mingsmiddelen helpt dit te voorkomen.

Meeropbrengst, minder afval Fungiciden verhogen het percentage volgerst in brouwergerst, dat dan meer opbrengt. Schimmelbestrijding in suikerbieten draagt bij aan een hoger suikergehalte. Het bestrij- den en voorkomen van ziekten en plagen zorgt over het algemeen voor minder afval van het geoogst product.

Verontreinigingen Gewasbeschermingsmiddelen kunnen ongewen- ste verontreinigingen tegengaan. Denk aan onkruidzaden, die soms giftig zijn zoals die van de zwarte nachtschade. Of aan giftige myco- toxinen (van schimmels) in pinda's, peulvruchten, noten en tarwe.

Sortering, vorm en kwaliteit Gewasbeschermingsmiddelen kun- nen helpen om te sturen in het oogstmoment en om een eenvormig product te realiseren. Ook kunnen ongewenste eigenschappen van een product worden tegengegaan. Denk aan het voorkomen van Rhizoctonia in aardappels, die misvorming van de knol kan veroor- zaken.

Houdbaarheid en vaasleven Gewasbeschermingsmiddelen helpen bij het tegengaan van infecties door schimmels en bacteriën die een negatieve invloed hebben op de houdbaarheid van producten.

Hoe de gewasbeschermingsketen te sluiten

Industrie en distributie zoeken samenwerking

De gewasbeschermingsindustrie heeft een gedragscode, de distributie heeft een certificeringssysteem. Nu is het zaak deze twee systemen goed op elkaar af te stemmen, om zo de gewasbeschermingsketen te sluiten. In het kader hiervan was er onlangs een gezamenlijke bijeenkomst voor industrie en distributie.

Nefyto en de distributeurs (verenigd in Agrodís) onderschrijven beiden het belang van het zorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen. Nefyto heeft hiervoor de Product Stewardship Gedragscode. Agrodís heeft een Registratie en Controle Systeem (RCS). Beide kwaliteitssystemen kennen gedragsregels

om te waarborgen dat bij alle handelingen met gewasbeschermingsmiddelen zorg wordt gedragen voor mens en milieu.

Inmiddels zijn beide systemen behoorlijk verankerd in de betreffende sectoren. Wel staan de beide systemen nog op zich. Het streven is om de gewasbeschermingsketen zodanig te sluiten dat het zorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen in Nederland geborgd is. Dat vereist afstemming tussen de Product Stewardship Gedragscode van de industrie en het RCS-systeem van de distributie.

In het kader daarvan vond op 5 oktober jongstleden een gezamenlijke bijeenkomst plaats in Amersfoort. Een unieke bijeenkomst, met een grote opkomst uit beide organisaties. Beide organisaties hielden presentaties om zo kennis te maken met elkaars systemen. Ook was er ruim gelegenheid voor uitwisseling en discussie, waar volop gebruik van werd gemaakt. Conclusie

van de bijeenkomst was dat er nog een aantal zaken uitgediscussieerd moet worden om de beide systemen goed op elkaar te laten aansluiten en daarmee de gewasbeschermingsketen te sluiten.

Product Stewardship

De middag wordt geopend door Ton Buuron, voorzitter van RODIS. Hij benadrukt dat dit gezamenlijk treffen van industrie en handel een unieke gebeurtenis is. En dat dit mogelijkheden biedt om de beide systemen nog beter te vertalen naar markt, gebruiker en consument.

Nefyto-voorzitter Frank Terhorst gaat in op de Product Stewardship Verklaring van Nefyto, inmiddels opgevolgd door de Product Stewardship Gedragscode (zie kader). Product Stewardship heeft al veel opgeleverd, constateert Frank Terhorst. "Het begrip leeft bij stakeholders, het versterkt onze geloofwaardigheid en is onderdeel van het afsprakenkader in het Convenant Duurza-

Wim in 't Veld: "Een verantwoorde distributie draagt bij aan de beschikbaarheid van een breed en effectief middelenpakket."

me Gewasbescherming. En we worden erop aangesproken, wat we ook graag willen."

Wat verwacht Nefyto van de Agrodís-leden, met het oog op zorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen? Frank Terhorst noemt enkele voorbeelden: Geen informatie verstrekken aan eindgebruikers over (nog) niet toegelaten middelen. Voorkom misleidende aanprijzing. Voorkom aanprijzing gericht op overmatig of onzorgvuldig gebruik van middelen. Zie af

Ton Besseling: "Met Product Stewardship hebben we gekozen voor een gedragscode, waarbij toetsing achteraf plaatsvindt."

terd. Distributie en diensten worden veilig gesteld, de branche wordt beschermd tegen zogeheten 'free riders'. En tot slot wordt het kennisniveau binnen de bedrijven verhoogd.

Middelenpakket

"Ook voor de eindgebruiker zijn er duidelijke voordelen", aldus Wim in 't Veld. "Want een verantwoorde distributie draagt bij aan de beschikbaarheid van een breed en effectief middelenpakket. Zo zijn er dit jaar twee middelen vrijgesteld, mede dankzij de rol van het RCS."

Verder benadrukt Wim in 't Veld nog eens dat de distributiesector een belangrijke rol vervult in de advisering aan eindgebruikers. "We nemen zo'n 80 à 90 procent van het advies voor onze rekening."

Nu komt het erop aan om het RCS verder te verankeren. "We willen dat de nieuwe Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden certificering verplicht stelt. Ook willen we dat afnemers (veiling, grootwinkelbedrijven) telers verplichten om alleen gewasbeschermingsmiddelen af te nemen bij RCS-gecertificeerde distributeurs. En tot slot vragen we Nefyto om alleen te leveren aan RCS-gecertificeerde bedrijven."

Wederzijdse afstemming

Met Product Stewardship en RCS hebben Nefyto en Agrodís het 'eigen huis' goed op orde. Nu is het zaak de beide systemen te koppelen

Verklaring wordt Gedragscode

In 1997 introduceerde Nefyto haar Product Stewardship Intentieverklaring, die in 2001 evolueerde naar de Product Stewardship Verklaring. Dit betrof echter alleen een naamswijziging, geen inhoudelijke verandering. Begin oktober jongstleden is de Product Stewardship Verklaring opgevolgd door Product Stewardship Gedragscode. Deze Gedragscode is een samenvoeging van de reeds bestaande Product Stewardship Verklaring en de Code Aanprijzing. Bovendien is de Gedragscode uitgebreider dan de Verklaring én er kan nu ook toetsing plaatsvinden door een extern, onafhankelijk college. Voorheen was dat beperkt tot een intern toetsingscollege. Het extern toetsingscollege behandelt klachten van Nefyto-deelnemers zelf en van representatieve organisaties voor de erkende handel en professionele gebruikers. Daarnaast kan het dagelijks bestuur van Nefyto advies vragen aan het college.

Frank Terhorst: "Nefyto kiest voor distributeurs die ons Product Stewardship beleid onderschrijven."

Gerard Top: "RCS biedt een meerwaarde voor de branche en de keten."

Voor de land- en tuinbouw is chemische gewasbescherming belangrijk en vaak zelfs noodzakelijk. De voorbeelden in deze rubriek illustreren dit.

Nut & Noodzaak

Wat zijn in Nederland de belangrijkste schimmels in granen?

De twee belangrijkste graangewassen in Nederland zijn wintertarwe en zomergerst. In wintertarwe is septoria (bladvlekkenziekte) de meest optredende schimmelziekte. Daarnaast komen meeldauw, DTR en bruine roest regelmatig voor. Verder kunnen twee fusariumsoorten een grote invloed hebben op het rendement en de kwaliteit. Dat zijn *Microdochium nivale* (sneeuwschimmel) en *Fusarium roseum*.

In zomergerst zien we van oudsher bijna elk jaar belangrijke aantastingen van bladvlekkenziekte en netvlekkenziekte. Verder komen aantastingen door *Ramularia* steeds vaker voor. De ziektedruk door schimmels is doorgaans sterk afhankelijk van neerslag en temperatuur.

Welke problemen veroorzaken ze en hoe ernstig is het?

Al deze schimmels kunnen het rendement en de kwaliteit van het graan aanzienlijk verminderen. *Fusarium roseum* produceert bovendien mycotoxinen (gifstoffen, bijvoorbeeld DON), die scha-

Schimmels in granen

Septoria (bladvlekkenziekte) in wintertarwe.

delijk zijn voor mens en dier. Deze mycotoxinen kunnen veel problemen in de voedselketen veroorzaken. Voor DON-gehalten gelden er sinds 1 juli 2006 strenge Europese normen.

Wat kun je er tegen doen?

Een beredeneerde geïntegreerde aanpak berust op een aantal teelttechnische maatregelen. Denk aan grondbewerking, rassenkeuze, goed afgestemde en beredeneerde inzet van stikstof, en gerichte fungiciden behandelingen. Uit proefveldonderzoek blijkt dat er aanzienlijk rendementsverschillen kunnen optreden tussen onbehandelde percelen en percelen die verstandig behandeld zijn met fungiciden. Dat scheelt per hectare 3000 kg en meer, afhankelijk van de ziektedruk.

Kan het zonder chemie?

Nee. Om verschillende redenen: de verscheidenheid aan schimmels, de regelmaat van de aantasting, en de grote invloed die schimmels hebben op rendement en kwaliteit. Deze factoren maken een economisch rendabele graanteelt zonder chemie onmogelijk. ■

van leveringen die illegaal gebruikt tot gevolg kunnen hebben.

"Nefyto kiest voor distributeurs die ons Product Stewardship beleid onderschrijven en ernaar willen handelen", aldus Frank Terhorst.

RCS

Agrodís-voorzitter Wim in 't Veld gaat in op het Registratie en Controle Systeem (RCS) voor de distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen. Agrodís telt 50 aangesloten bedrijven (150 vestigingen), die 85 procent van de nationale omzet voor hun rekening nemen. Bijna alle Nederlandse distributeurs zijn bij Agrodís aangesloten.

Met het oog op zorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen had Agrodís al in 1996 een erkenningsregeling. "In maart 2003 heeft Agrodís het Convenant Duurzame Gewasbescherming ondertekend", vertelt Wim in 't Veld. "Afgesproken werd dat de hele distributiesector binnen afzienbare tijd gecertificeerd zou zijn. Inmiddels zijn vrijwel alle Agrodís-bedrijven gecertificeerd, met het RCS als toetsingskader."

Het RCS is een kwaliteitssysteem dat meerdere voordelen biedt. De bedrijfsprocessen worden verbe-

Waarom geen certificering?

Met RCS heeft Agrodís een certificeringssysteem. "Dat biedt een meerwaarde voor de branche en de keten. En we hebben ons imago ermee verbeterd", aldus Gerard Top. Product Stewardship daarentegen kent geen certificering maar is een gedragscode. Ton Besseling (Nefyto) legt uit waarom. "De industrie werkt al met meerdere borgingssystemen. Voorbeelden daarvan zijn Good Laboratory Practice (GLP), Good Experimental Practice (GEP), de toelating door het CTB, ISO-certificering, milieuvergunningen enzovoorts. Met Product Stewardship willen we daar niet nog een certificeringssysteem aan toevoegen. We hebben gekozen voor een gedragscode, waarbij toetsing achteraf plaatsvindt."

De gezamenlijke bijeenkomst van Nefyto en Agrodís had een grote opkomst, vanuit beide organisaties.

en de keten te sluiten. Zijn er nog hiaten, onduidelijkheden en discussiepunten? De tweede helft van de bijeenkomst is hieraan gewijd. Die tweede helft bestaat uit een duopresentatie en een discussie. De duopresentatie wordt verzorgd door Gerard Top namens Agrodís en Ton Besseling namens Nefyto. Het blijkt dat er zeker nog punten zijn die wederzijdse afstemming vragen. Zo lijkt het dat informatieverstrekking wellicht het moeilijkste punt is om goede afstemming te krijgen. “Er ligt nog wel eens informatie op straat van (nog) niet toe-

gelaten middelen”, constateert Ton Besseling. “We willen graag dat de distributie gepast omgaat met de informatie die wij verstrekken en dat dit niet bij de zogeheten free riders terecht komt.” Gerard Top heeft begrip voor dit standpunt, maar plaatst meteen een kanttekening. “In de praktijk is dit heel moeilijk. Je komt als distributeur al gauw in een spagaat. Dat is bijvoorbeeld het geval als een middel al wel een toelating heeft in het ene gewas, maar nog niet in het andere gewas.” Ook uit de discussie blijkt dat

informatie een heikel punt is. De Agrodís-leden geven aan dat zij graag voorrang willen hebben bij informatie over nieuwe middelen. Voor de industrie echter is dat niet in alle gevallen de route die de grootste voorkeur heeft. Algehele conclusie is dat zorgvuldig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gebaat is bij een gezamenlijke inspanning van industrie en distributie. Product Stewardship en het RCS vormen een goede basis. Maar er zijn ook praktische haken en ogen, die om specifieke afstemming vragen. ■

PRODUCT STEWARDSHIP IN DE PRAKTIJK

In deze rubriek een voorbeeld uit de praktijk van Product Stewardship, de gedragscode van de bij Nefyto aangesloten bedrijven.

De vijfde P in de marketingmix

Eén van de functies van Henk Messelink bij Bayer Crop Science is die van Product Stewardship manager. Henk Messelink merkt dat Product Stewardship inmiddels een vaste plek heeft in het product- en marktdenken. “Het is de vijfde P in de marketingmix.”

Product Stewardship manager, wat houdt dat in? “Eén van mijn taken is dat ik aan de bel trek als ik bespeur dat in onze bedrijfsactiviteiten de gedragsregels van Product Stewardship onvoldoende zijn meegewogen. Als Product Stewardship manager heb ik daarom een onafhankelijke positie binnen het bedrijf. Ik val met deze functie niet onder een afdeling, maar rapporteer rechtstreeks aan de algemeen directeur.”

Product Stewardship: de vijfde P van de marketingmix? “De klassieke marketingmix kent vier P’s: product, plaats, prijs en promotie. Ik bespeur dat Product Stewardship (toevallig ook een P) inmiddels een vaste plek heeft gekregen in ons proactieve product- en marktdenken. Met andere woorden, als we een nieuw product of een nieuwe markt ontwikkelen, nemen we het aspect Product Stewardship automatisch mee. Dat is heel geleidelijk gegaan.”

Heeft u concrete voorbeelden? “Bayer heeft onlangs twee nieuwe fungiciden geïntroduceerd. Tegelijk hebben we overal zogeheten Septoria-meters uitgezet, die dienen als beslissingsondersteunend systeem. Dat helpt telers het goede moment te kiezen voor een bespuiting en het voorkomt dat er meer dan nodig gespoten wordt. Tien jaar geleden hadden we zoiets niet gedaan, maar inmiddels is het een onderdeel van het ‘nieuwe denken’.

Henk Messelink: “In het marketingdenken nemen we het aspect Product Stewardship automatisch mee.”

Een ander voorbeeld is de officiële publicatie van de voorlopige Duitse MRL’s (residunormen). Omdat ze niet officieel gepubliceerd waren, werden ze niet erkend door exportorganisaties als The Greenery. Dit leverde problemen op voor telers die hun gewassen wilden exporteren. Het heeft wat moeite gekost, maar door onder meer lobbywerk van Bayer CropScience heeft de Duitse overheid nu een website geopend waarop de voorlopige MRL’s gepubliceerd worden.”

Is die vijfde P al officieel binnen Bayer Crop Science? “Nog niet, de ‘ontdekking’ is nog maar pas gedaan. Maar de eerste reacties zijn positief.” ■

Namaakbestrijdingsmiddelen in het nieuws

Veel sectoren in de industrie en handel kampen met het probleem van namaakproducten, zoals kleding, parfums en muziek. Ook gewasbeschermingsmiddelen worden in toenemende mate nagemaakt en over de hele wereld verkocht. Deze toename van namaakmiddelen is een grote zorg. Niet alleen voor de industrie, maar ook voor telers, consumenten en de overheid. De nepbestrijdingsmiddelen bevatten illegaal geproduceerde werkzame stoffen en worden onder de naam van het oorspronkelijke geregistreerde product op de markt gebracht. De verpakking, etikettering en het product zijn vaak verrassend goed gekopieerd. Daardoor hebben telers het verschil niet in de gaten. Het namaakproduct kan risico’s met zich meebrengen voor toepasser en gewas, maar wellicht ook voor de consument. Dit omdat de samenstelling anders is dan die van het originele product. Of omdat de actieve stof niet dezelfde zuiverheid heeft. ECPA schat dat namaak- en illegale producten nu ongeveer 5 tot 7 procent van de Europese gewasbeschermingsmarkt uitmaken en een waarde van 360 tot 510 miljoen euro vertegenwoordigen. Jaarlijks neemt dit verschijnsel toe. In China en India wordt het aandeel illegale producten op respectievelijk 30 en 20 procent geschat. In Nederland is het probleem gelukkig tot nu toe niet opgedoken. Desalniettemin houden de Algemene Inspectiedienst en de industrie de vinger aan de pols. Het probleem van de namaakproducten is één van de redenen dat de gewasbeschermingsmiddelenindustrie, in het kader van de Revisie van de Gewasbeschermingsrichtlijn 91/414, aandringt op strikte controle bij parallelimport van identieke middelen vanuit andere EU-lidstaten. ■

Goede samenwerking bij regenwormen-onderzoek

In het kader van de toelating van gewasbeschermingsmiddelen moet de industrie onder meer onderzoek doen naar de effecten van gewasbeschermingsmiddelen op regenwormen. Het gaat hierbij niet alleen om laboratoriumstudies, maar ook om veldstudies. Onlangs heeft het Nederlandse platform voor higher tier studies (gestationeerd bij het RIVM) een richtsnoer ontwikkeld voor de interpretatie van veldstudies naar effecten op regenwormen. De industrie is via ECPA gevraagd om mee te denken met de opstelling van het richtsnoer. De industrie is zeer positief over de samenwerking bij de totstandkoming van het rapport. Veel commentaar van de industrie is meegewogen. Verder hebben de deskundigen steeds gestreefd naar afstemming met de aanbevelingen die vorig jaar op een Europese expert meeting zijn overeengekomen. De uitkomst helpt de industrie om haar studies erkend te krijgen. Verder draagt het richtsnoer bij aan de standaardisatie van de interpretatie van de onderzoeksresultaten van de industrie. ■

Tweede ronde voor Schone Bronnen

Het project Schone bronnen is een tweede ronde ingegaan. In dit project worden praktische oplossingen gezocht voor gewasbeschermingsknelpunten in water. Opnieuw gaat Nefyto samen met de andere partners in het project (VEWIN, Unie van Waterschappen en LTO Nederland) aan de slag, ditmaal met vijf stoffen. Het mooie van het project is dat niet alleen stofspecifieke problemen worden aangepakt, maar dat de deskundigen ook generieke verbeteringen in de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen op het spoor komen. Verder heeft de eerste fase van Schone Bronnen een groot aantal onderzoeksvragen opgeleverd die in het Gewasbeschermingsonderzoek van LNV zijn meegenomen. Geïnteresseerden kunnen zich via www.schonebronnen.nl abonneren op de Nieuwsbrief over het project. ■

Verschuivingen in de agrochemische industrie

Voor de agrochemische industrie worden de afgelopen 20 jaar gekenmerkt door een enorme consolidatie. Er hebben fusies plaatsgevonden, bedrijven zijn afgescheiden of zelfs helemaal verdwenen. Wereldwijd is er sprake van een compleet nieuwe rangschikking. Bijgaand een overzicht van de afgelopen twee decennia met daarin de grootste spelers en hun omzet in miljoen US dollars (bron: Phillips McDougall). ■

De top tien van de mondiale agrochemische industrie					
	1985		1995		2005
1. Bayer	1.711	1. Ciba Geigy	3.280	1. Bayer	6.917
2. Ciba Geigy	1.687	2. ICI	2.362	2. Syngenta	6.307
3. Monsanto	1.073	3. Monsanto	2.352	3. BASF	4.097
4. ICI	917	4. AgrEvo	2.343	4. Dow	3.094
5. Shell	907	5. DuPont	2.340	5. Monsanto	2.910
6. Rhône-Poulenc	785	6. Bayer	2.329	6. DuPont	2.250
7. Dow	702	7. Rhône-Poulenc	2.066	7. Makhteshim-Agan	1.543
8. Hoechst	697	8. Dow	1.913	8. Sumitomo	1.290
9. BASF	695	9. American Cyanamid	1.910	9. Nufarm	1.189
10. DuPont	629	10. BASF	1.438	10. Arysta	905

Speuren naar residuen

De Voedsel en Waren Autoriteit

De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) controleert producten uit de land- en tuinbouw op de aanwezigheid van residuen van gewasbeschermingsmiddelen. Sinds kort worden de resultaten hiervan openbaar gemaakt op internet, met vermelding van het betreffende grootwinkelbedrijf of de individuele winkel.

De Voedsel en Waren Autoriteit, kortweg VWA, is opgericht in 2002. De VWA is ontstaan uit een samenwerking van de Keuringsdienst van Waren en de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees. Net als de andere Europese voedselautoriteiten heeft de VWA toezicht als kerntaak.

De VWA valt onder het ministerie van LNV. Daarnaast is het ministerie van VWS medefinancier en stuurt zij de VWA ook inhoudelijk aan.

Het gebied waarop de VWA toezicht houdt, is breed: voedingsproducten, kinderspeelgoed, dierenwelzijn, slachterijen, drankverkoop, naleving rookverbod, gereedschap, dierproeven enzovoorts.

tuinbouwproducten", vertelt Henk van der Schee. "En zo'n 500 monsters van bewerkte producten. Denk daarbij aan babyvoeding, sappen, wijn en diepvriesproducten. Voorwaarde voor het bemonsteren van bewerkte producten is wel dat deze te herleiden moeten zijn naar primaire producten."

Van de genoemde 3000 monsters gaat het om 1000 Nederlandse producten en 2000 van elders (Europa of daarbuiten). Hans Jeuring: "We werken 'risk based'. Dat wil zeggen, we richten ons vooral op veel geconsumeerde producten, met een extra accent op de producten waar in het verleden iets mis mee was. Zo is bloemkool de meest gegeten groen-

"Het verschil tussen onze eigen producten en importproducten kent verschillende oorzaken", merkt Hans Jeuring op. "Soms is het een kwestie van regelgeving; dan ontbreekt hier een Maximum Residue Limit (MRL) en geldt de detectiegrens als norm. Door de Europese harmonisatie speelt dit probleem gelukkig steeds minder."

Maar het kan ook de teeltwijze zijn. "Neem bijvoorbeeld vruchtgroenten. Die worden hier in de kas geteeld, onder zeer beheersbare omstandigheden. In Spanje worden vruchtgroenten in de open lucht geteeld. Dan zijn ziekten en plagen moeilijker buiten te houden."

Nu ook in winkels

Waar worden de monsters genomen? Henk van der Schee vertelt. "Het grootste deel wordt genomen op de distributiecentra van grootwinkelbedrijven, bij importeurs, groothandelaren en veilingen. Daarnaast nemen we monsters van geïmporteerde producten in de Rotterdamse haven en op Schiphol. En aan de poort bij verwerkende fabrieken."

Tot voor kort werden individuele winkels niet bemonsterd. "Dat was toch al afgedekt door de controles bij de toeleverende bedrijven. Bovendien is de traceerbaarheid van winkelpartijen moeilijk, want vaak liggen er producten van verschillende leveranciers bij elkaar."

Daar is nu verandering in gekomen, vertelt Hans Jeuring. "Vanwege de openbaarmaking van gegevens bemonsteren we nu ook individuele winkels. Geen Albert Heijn met zijn eigen distributiecentra, maar wel winkels van ketens zonder zo'n distributiecentrum. Of waarvan de producten heel kort in een distributiecentrum liggen."

Bovendien vereist de nieuwe Algemene Levensmiddelen Verordening dat alle individuele producten in een winkel traceerbaar moeten zijn. "Anders zou het bemonsteren van individuele winkels nog weinig zin hebben", merkt Hans Jeuring op.

Hans Jeuring en Henk van der Schee: "We merken dat bedrijven door de openbaarmaking alerter worden."

Controleurs Fred Lenting (links) en Piet Jansen bemonsteren een partij spinazie. Bij controles van grote distributiecentra, zoals hier, is het voor de controleurs praktisch om in duo's te werken.

Openbaarmaking

De meningen over de openbaarmaking en de wijze waarop zijn ietwat verdeeld. Toch staan Hans Jeuring en Henk van der Schee positief tegenover deze ontwikkeling. "Het is een communicatiemiddel naar de consument en de keten. Het past bij het doel van de VWA, die risicocommunicatie tot haar kerntaken heeft. Bovendien doen andere landen dit ook al."

frituurvet. Volgend jaar voegen we daar nog één of meerdere onderwerpen aan toe en gaan we de eerste pilots evalueren."

De VWA merkt dat de bedrijven door de openbaarmaking alerter worden. "Afnemers zetten hun toeleveranciers meer onder druk om schone producten te leveren. We vermoeden dat de openbaarmaking een betere naleving van de regels stimuleert." ■

Monstername en contra-analyse

Bij monstername bedoeld voor residuonderzoek maakt de controleur van de VWA zich altijd bekend. Ook wordt er altijd betaald voor de monsters. Het monster wordt in het laboratorium van de VWA gehomogeniseerd. Het betreffende bedrijf kan hiervan een deel opvragen ten behoeve van een contra-analyse, als het dat zou willen.

Hans Jeuring merkt op dat de wijze van presentatie beter kan. "Dit onderdeel van de VWA-site ziet er nog niet zo uit als we zouden willen. Ook de zoekfunctie behoeft verbetering. En we willen een goed leesbare samenvatting toevoegen. Maar dat gaat zeker in orde komen. Dit is tenslotte nog een pilot."

Een bezwaar kan zijn dat leken de gegeven informatie niet op de juiste waarde weten te schatten. Bovendien gaat het om overschrijdingen van de MRL, en dat is veel meer een norm voor goed landbouwkundig gebruik dan een norm voor voedselveiligheid.

Toch ziet Henk van der Schee geen bezwaar in genoemde feiten. "Bij de gepresenteerde resultaten staat steeds een duidelijke uitleg. Plus de notitie of de overschrijding al dan niet een gevaar is voor de volksgezondheid. Ook in de MRL als norm zie ik geen bezwaar: het is een wettelijke norm en als die is overschreden, heeft de teler iets niet goed gedaan of heeft de handelaar niet de juiste eisen gesteld."

Naleving regels

Oorspronkelijk zouden de resultaten gedurende drie jaar op de site staan. Daartegen zijn bezwaren gekomen, omdat een bedrijf dan lange imagoschade zou hebben. "Drie jaar is misschien wel erg lang", merkt Hans Jeuring op. "Eind dit jaar wordt besloten of we dit korter zullen maken. Het is een pilot, iets soortgelijks doen we ook met

COLOFON

Nefyto Bulletin is een uitgave van Nefyto (Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie), belangenorganisatie voor de Nederlandse agrochemische industrie. Het bulletin wordt kosteloos toegezonden aan personen en organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij gewasbescherming in Nederland. Nefyto Bulletin verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 1800.

REDACTIE

Nefyto, Hogeweg 16
Postbus 80523, 2508 GM Den Haag
telefoon (070) 750 31 00
telefax (070) 354 97 66
nefyto@nefyto.nl

WEBSITE NEFYTO

www.nefyto.nl

TEKST EN REALISATIE

Fred Meijer Communicatie en journalistiek, Doetinchem

ONTWERP EN LAY-OUT

Cyril Strijdonk Ontwerpburo, Gaanderen

FOTOGRAFIE

BASF, Bayer CropScience, Fred Meijer, Syngenta en VWA

VERSPREIDING

Controlled circulation

ISSN 1382-3833

Gewasbeschermingsmiddelen

De VWA telt zo'n 1800 medewerkers. Een deel van hen werkt op het hoofdkantoor in Den Haag en een deel werkt bij de vijf regionale diensten. Deze zijn gevestigd in Groningen, Amsterdam, Zwijndrecht, Eindhoven en Zutphen. Iedere regionale dienst heeft een eigen laboratorium, waar specifieke analyses worden gedaan van monsters genomen door het hele land. Zo doet de vestiging in Amsterdam analyses voor het bepalen van residuen van gewasbeschermingsmiddelen.

De resultaten hiervan worden sinds kort gepubliceerd op de website van de VWA. Niet alleen de generieke resultaten, maar ook met de naam van de betreffende groothandel, winkelketen of winkel erbij vermeld. We praten over de controle op residuen van gewasbeschermingsmiddelen met Hans Jeuring en Henk van der Schee, beiden werkzaam bij de VWA. Hans Jeuring is programma manager levensmiddelen en genotmiddelen. Henk van der Schee is signaleringsmedewerker monitoringprogramma residuen in primaire land- en tuinbouwproducten (groente en fruit).

Risk based monsterbeleid

"We nemen jaarlijks zo'n 3000 monsters van primaire land- en

te, maar zijn daar eigenlijk nooit problemen mee. Daarom ligt op bloemkool geen accent."

Uit de controles blijkt dat de Nederlandse producten doorgaans aanzienlijk 'schoner' zijn dan producten van elders, zowel van binnen als buiten Europa. De laatste jaren zien we in de Europese producten een verbetering en wordt onze voorsprong langzamerhand kleiner, vooral door een groeiende bewustwording in de andere EU-landen.